

HC 6, 16-12-2019, Algemene Rechtswetenschap 2

We beginnen vandaag met een deel uit de geschiedenis van Europa. Daarna worden het doel en de instellingen van de Europese Unie bekeken. Ten slotte wordt ingegaan op het Europees recht.

Lastige vragen voortgangstoets

1. Een verdrag moet uitsluitend ter uitdrukkelijke goedkeuring aan de Staten-Generaal worden voorgelegd in geval het verdrag afwijkt van de Grondwet dan wel tot zodanig afwijken noodzaakt.
Dit is onjuist, dat is niet het enige geval waar dit moet gebeuren.
2. Ons land is reeds gebonden aan een verdrag na goedkeuring door de Staten-Generaal (artikel 91 Gw) en ratificatie.
Dit is juist, het is dan nog niet in werking getreden maar het land is wel gebonden.
3. Op het hoorcollege ARW 2 week 5 is ingegaan op het internationaal publiekrecht. Het Internationaal Gerechtshof, gevestigd te Den Haag, beslecht jaarlijks ongeveer 175 geschillen tussen staten.
Dit is onjuist.

Geschiedenis

In 1945 (na de tweede wereldoorlog) besloten landen samen te werken op het gebied van **economie**. In de jaren 50 ontstond de EGKS (Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal), en bovendien ontstond daarna de EEG (Europese Economische Gemeenschap) met België, Nederland, Luxemburg, Duitsland, Frankrijk en Italië als lidstaten. Een decennium later (1970-1980) sloten er landen bij aan, namelijk Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk. Nog een decennium later (1980-1990) volgde er een verdere uitbreiding; Griekenland, Spanje en Portugal sloten zich aan. De val van de Berlijnse muur in 1989 is het begin van een nog verder uitbreiding geweest. In 1995 sloten namelijk ook Oostenrijk, Zweden en Finland zich aan. Het Verdrag van Maastricht van 1993 zorgde voor oprichting van de Europese Unie. In april 2004 was er nog een grote uitbreiding (naar het oosten). Ook ontstond toen de **gemeenschappelijke munt** (euro), deze werd pas na het houden van referenda ingevoerd. Tijdens het laatste decennium heeft nog een kleine uitbreiding naar Kroatië plaatsgevonden. Voor het eerst gaat nu een land (Verenigd Koninkrijk) uit de Europese Unie (Brexit).

Er is dus uitgebreid van 6 naar 28 (nu 27) lidstaten, en er zijn ook nog potentiële toetreders. In artikel 49 VEU zijn de zogenoemde **Kopenhagen-criteria** opgenoemd. Aan deze moeten voldaan zijn voordat tot de Unie toegetreden kan worden. Eén van deze is dat al het Europees recht overgenomen moet worden. Het begon met economische samenwerkingen, maar nu geldt dit ook op **politiek gebied**. Het intergouvernementele schuift op naar meer supranationale bevoegdheden en vaak wordt er gestemd bij unanimitieit en gekwalificeerde meerderheid.

Op dit moment zijn er **twee kernverdragen**, de VEU (Unieverdrag) en de VwEU (Werkingsverdrag). Eerstgenoemde is als het ware de grondwet van de Europese Unie. In veel gevallen staat in het Werkingsverdrag de specifiekere uitwerking van het Unieverdrag.

Doel

Artikel 3 van het Unieverdrag omschrijft het doel van de Europese Unie; bevorderen van de **vrede, waarden en welzijn**. Bovendien moet er ruimte van veiligheid, recht en vrijheid zijn (zonder binnengrenzen) en een interne markt. Er staan in artikel 3 VEU nog meer doelen. De manier waarop dit gedaan moet worden is het integreren.

Instellingen Europese Unie

In de beide verdragen staat hoe de instellingen van de Europese Unie functioneren. Het **Europees Parlement** staat in artikel 14 VEU en artikel 223 e.v. VwEU, deze staat het dichtst bij de burger. Samen met de Europese Commissie en de Raad is het Parlement de medewetgever. Tevens controleren zij de Europese Commissie. Ten slotte kunnen zij de begroting goedkeuren dan wel wegstemmen.

De **Europese Raad** (art. 15 VEU en art. 235 e.v. VwEU) bestaat uit staatshoofden/regeringsleiders, de voorzitter en de voorzitter van de Europese Commissie. De Europese Raad werkt op basis van consensus (unanimiteit) voor algemene politieke beleidslijnen.

Bij de **Raad van de Europese Unie (Raad van ministers** of Raad, art. 16 VEU en art. 237 e.v. VwEU), niet te verwarren met de Europese Raad, is de samenstelling afhankelijk van het onderwerp. Deze Raad heeft de eindverantwoordelijkheid van de wetgeving (samen met het Europees Parlement), en ook de begroting doen zij samen. Wat bijzonder is, is dat er een soort Minister van Buitenlandse Zaken in zit.

De **Europese Commissie** (art. 17 VEU en art. 244 e.v. VwEU) bestaat uit 27 leden, omdat er voor elke lidstaat één lid zit. Deze commissie is onafhankelijk. Zij hebben het dagelijks beleid in handen, het is het uitvoerende orgaan van de Europese Unie (zoals een regering) en maken wetsvoorstellen.

Het eerste orgaan van de rechtelijke macht van de Europese Unie is het **Hof van Justitie van de Europese Unie** (art. 19 VEU en art. 251 e.v. VwEU). Deze bestaat uit twee delen; ten eerste het Hof van Justitie en ten tweede het Gerecht. De taken zijn geschilbeslechting, prejudiciële vragen beantwoorden en bindende adviezen geven. Een ander belangrijk orgaan is de Europese Centrale Bank, deze is uitgewerkt in artikel 282 e.v. VwEU. Op het schema op dia 29 geven de groene pijlen de burgers aan, oranje de landen.

Rechtssysteem Europese Unie

Er is sprake van een incorporatiesysteem in de Europese Unie, het recht heeft een **rechtstreekse werking**. In het arrest Van Gend & Loos (HvJ 5 februari 1963) is de vraag of er sprake is van een rechtstreekse werking. In het Costa/ENEL-arrest (HvJ 7 maart 1964) is de vraag of er sprake is van lex posterior; gaat een latere nationale wet boven de eerdere Europese regel? Volgens het Hof van Justitie heeft het Europese Unie recht **voorrang** over het nationale recht. Dat volgt bovendien uit het arrest Simmenthal (HvJ 9 maart 1978).

De **primaire bronnen** van het unierecht zijn het VEU, VwEU en het Handvest. De **secundaire bronnen** ('afgeleid unierecht') zijn verordeningen, besluiten, richtlijnen, aanbevelingen en adviezen. Deze zijn neergelegd in artikel 288 VwEU. De verordening (regulation) heeft een algemene strekking en is verbindend in al haar onderdelen. Deze is bovendien rechtstreeks toepasselijk in elke lidstaat. Een rechtstreekse toepasselijkheid is wat anders dan rechtstreekse werking, bij de laatste is er geen tussenkomst van het nationaal recht. Een richtlijn is alleen verbindend ten aanzien van het te bereiken resultaat voor de lidstaat. Een besluit is ook verbindend in al zijn onderdelen en is alleen voor adressaten verbindend als zij vermeld zijn.

De **algemene rechtsbeginselen** staan in artikel 4 en 5 VEU en artikel 2 e.v. VwEU. Het **loyaliteitsbeginsel** houdt in dat alle staten trouw moeten zijn tegenover de Unie en alle handelingen moeten nemen die nodig zijn ter uitvoering van het Europees recht. Het is een bevel aan de staten om zich hier aan te houden.